

LA VOLUNTAT I EL TIPPEX

La neutralitat. ¿Quins són els seus caràcters distintius quan s'immisceix en un sistema d'estratègies? En referir-nos a una noció com la de neutre immediatament sorgeix una sospita de covardia, de por, de llanguiment tolerant i permissiu, conceptes que la tradició moderna atacava en el seu temor per desajustar socialment la dependència entre voluntat i acció, entre les rutes i les metes; un desequilibri que, en gran mesura, ha portat a assegurar l'acte de la decisió com un estricte mecanisme de gerència i eficàcia.

La modernitat, en el seu afany per materialitzar la veritat de la raó voluntarista, concebia la neutralitat no com un gest conscient sinó com un refugi del més mediocre racó social. En paraules de Benjamin, "l'home-estoig busca la seva comoditat i la medulla d'aquesta és l'embolcall. L'interior de l'estoig és l'empremta que aquell ha imprès en el món folrada de vellut". L'home neutre era víctima de la seva pròpia supervivència en no deixar d'ell mateix més que unes quantes esgarrapades a l'interior del seu confort. El drama de l'home neutre és que s'enterrava a si mateix viu.

No sense raó els crítics que avalaren la modernitat argüien que la neutralitat era el refugi d'aquells esperits que creien a ulls clucs que "una cadira és una cadira i no entenc per què ha de ser una altra cosa". Aquesta acusació de descripcionisme era correlativa finalment a la idea d'ingenuïtat. La ingenuïtat s'erigia com el més gran enemic; Anatole France arribà a dir que un neci és molt més funest que el malvat, perquè el malvat descansa algunes vegades, el neci mai. No obstant això, en els nostres dies, i apuntant que cada hora que passa es fa més difícil distingir l'ingenu del qui no ho és, la pràctica artística sembla tornar a tenir-ho present en el moment d'exercir el seu discurs.

El nostre probable ingenu actual no és simplement un personatge immobilitzat: és un actor, un agent que d'estar ficat dins la seva closca ha passat a participar plenament de la pluralitat que se li ofereix, alhora que situa la seva pròpia seguretat en la idea faltà de poder veure-ho tot. Continua sent descriptiu. I és precisament en aquest punt on la neutralitat ha optat per independitzar-se dels seus lligams, desitjosa de ser susceptible d'elevat nous contrastos, d'ampliar, si més no una mica, el

forat del pany. La neutralitat posa justament damunt la taula l'alienació visual que la descripció implanta sobre l'espectador, i ho fa mostrant-li les restes de l'orgia, obligant-lo a arribar tard a la festa, quan ja no hi ha música ni convidats. Així doncs, la neutralitat té un caràcter d'exquisidesa, que no de bellesa; les seves formes no volen seduir sinó ser seduïdes, no pretenen il·luminar sinó ser il·luminades. Penso en la neutralitat en forma de gotes d'aigua sobre una taula després de vessar del vas. El caràcter possiblement continuï essent descriptiu, tanmateix és una descripció sobre una qualitat —la voluntat— a través d'una ironia narrativa delicadament impresa en un interval. Aquest interval (podríem denominar-lo de moltíssimes altres maneres) en el qual la voluntat "es" fa, no és un lloc intermedi entre llums i ombres, entre buits i plens. No és un parèntesi on les presumibles veritats atemporals es reuneixen i xafardegen amb poètica amabilitat sobre la Gràcia. (Diguem que, en aquest sentit, la neutralitat assumeix la seva part de modernitat: a l'igual del "caràcter destructiu" (Benjamin) de l'avantguarda, la neutralitat permet que sigui malentesa ja que no afavoreix el xafardeig.)

No és un parèntesi ni un estoig; sospito que és com l'aparició d'un segment determinat en una línia prolongada i invisible, gairebé un vector amb una direcció límpida i clara que sorgeix quan el conductor decideix frenar bruscament el vehicle. Un gest mal realitzat, una postura dubtosament encaminada i la sensació punyent que es rep com a resposta. Aquest instant, com una fulla tallant, reconeix el control, la visió del segment visible. Aquest espai, jo diria que essencialment silenciós, malgrat que multitudinari, està a més tremendament condicionat per la seva obsessió de ser relacional, per incorporar-se a una contínuum que servirà per formular una imatge general, un simulacre de relat: un estil. En conseqüència, aquest espai no tendeix a forjar un segell monògam, monolític; l'estil esdevé la manera com l'actor assumeix la completa responsabilitat de les seves decisions, segurament moltes vegades inconnexes les unes de les altres. La neutralitat analitza i estudia la capacitat d'aprendre en l'acte de la decisió.

En tot projecte existeix un fi per atènyer i un camí o uns camins pels quals dirigir-se. És vertaderament important parar esment en les divergències que es marquen entre ambdós elements, encara que aquests es presenten sota modes complementaris, sota la forma de contínuum

a què abans al·ludíem. Cito Alasdair McIntyre: "El que distingeix una pràctica, en part, és la manera com els conceptes dels béns i fins rellevants als quals serveix l'habilitat tècnica es transformen i s'enriqueixen per aquesta ampliació de les facultats humanes...". És a dir, que els actes, sempre recognoscibles èticament en la idea de meta, construeixen en una suma de caràcters particulars aquesta mateixa imatge de meta. Cada decisió és única i impenetrable però en cada una s'albira una visió tènue més global. ¡Qui no ha passat alguna vegada per aquestes proves psicotècniques en què s'han d'ordenar i prosseguir una sèrie de números aparentment inconnexos! ¿I si no existís una norma numèrica però continuessin examinant-nos? S'hauria de re-conèixer cada decisió, assimilar-la i valorar-la en tant que forma part d'un probable projecte. Cassirer assenyalava que el procés d'ampliació de l'estructura és un procés de conèixer a re-conèixer-se. En la neutralitat, el subjecte s'expressa i es forma "autoproduint-se" (Greimas). Aquest subjecte no és altre que un agent pacient capaç de provocar l'aparició (reconeixement) d'un segment a partir que la resta sigui invisibles; assumeix la il·lusió d'abraçar o crear línies més llargues mitjançant l'exercici del seu propi domini... quelcom molt sacrificat.

La neutralitat conscient —aquella en què no cregué la modernitat i que la postmodernitat creu inútil— té en darrer terme (*last but not least*) un component que intueixo revelador a l'hora d'enfrontar-nos a l'absència del diapasó: el penediment.

Aquesta paraula maleïda ens permet avui parlar sols en termes de correcció i ajust, sense perdre de vista les idiosincràsies que s'hagin pogut produir dintre de l'acte que pretenem revisar. Precisament, sota l'assumpció de la imatge de l'error, cada acte s'il·lumina i mostra les diferents parts diferencials de què consta. El gest voluntari de la contricció en un projecte que es va formulant a través de la intuïció pot ajudar en gran manera a aclarir i compondre un estat de lloc en una situació de pluralisme crític.

Evidentment, en exposar aquests conceptes no podem oblidar una consideració de caràcter moral. El penediment tradicionalment s'ha caracteritzat per ser un mecanisme social en la mesura que responia a uns paràmetres d'ordre normatiu, imposat o generalment admès en la seva exclusivitat. Tanmateix, les circumstàncies inherents a una societat multinormativa obliguen a

replantejar el sentit i el contingut d'aquest acte maleït. Ja no s'invoca una regla de judici aplicable a totes les parts; l'individu ha d'inventar-se el criteri pel qual "copsa", endevina els seus errors i frena per reflexionar. El penediment esdevé alhora brida i fuet que el mateix cavall utilitza per no desbocar-se i per concentrar-se a l'encalç de quelcom. Però, ¿per què no es deixa a l'aventura, oblidant-se de la brida? Imagino que perquè no sabia que està desbocat, si és que ho estigués. Esdevindria un ens, un fantasma incapaç de corporeïtzar el seu moviment. La neutralitat és aquest coneixement que permet el re-coneixement.

¿No és precisament en aquest gest que fem amb la mà per escombrar del paper les restes de la goma d'esborrar on es mostra el segment visible? L'acte sembla fer-se evident i diàfan; allò viscut apareix desproveït de qualsevol influència externa que pretengui persuadir-lo sols perquè és més poderosa. ¿No és en aquest segment on es produeix aquesta distància necessària entre actor i acte, on s'encarna la neutralitat? Podrem argumentar que en tot cas és una ironia dramàtica, però, ¿també és sols una solució d'emergència, una sortida momentània? Aleshores, ¿no és allí on decideixo? ¿No és aquesta consciència la que s'ha de compondre? Si sóc divers i em componc al meu gust... ¿El meu gust? Vaja, t'hi hauràs de posar a pensar.

JORGE LUIS MARZO